

TESTAMENT I ZAPIS WINDYKACYJNY

Fundacja TAURUS

Testament to jednostronna czynność prawna, odwoływalna, sporządzana w formie przewidzianej przez prawo, przez którą testator rozrządzą majątkiem na wypadek śmierci.

Sporządzić i odwołać testament może tylko osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, czyli osoba pełnoletnia, która skończyła 18 lat, pod warunkiem że nie została ubezwłasnowolniona ani całkowicie, ani częściowo. Wyjątkowo kobieta może uzyskać pełnoletniość w wyniku zawarcia małżeństwa po skończeniu 16 lat, jeśli sąd wyda jej zgodę na zawarcie małżeństwa.

Testamentu nie można sporządzić ani odwołać przez przedstawiciela. Oznacza to, że sporządzać i odwoływać testament spadkodawca musi osobiście.

Testament może zawierać rozrządzenia tylko jednego spadkodawcy, niedozwolone jest zatem sporządzanie testamentów wspólnych. Sporządzenie testamentu wspólnego powoduje bezwzględną nieważność testamentu.

Spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia.

Odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. Ustawa nie wymaga przy tym by forma czynności odwołującej testament była zsynchronizowana z formą, w jakiej testament został sporządzony.

Nieważność testamentu

Testament poza wskazanymi powyżej przypadkami nieważności (sporządzony przez pełnomocnika, przez osobę niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych) jest nieważny także, jeżeli został sporządzony:

- 1) w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli;
- 2) pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści;
- 3) pod wpływem groźby.

Testament zwykły może przybrać następujący formy:

1) testament własnoręczny (holograficzny) - musi być sporządzony w całości pismem ręcznym testatora, podpisany przez spadkodawcę. Podpis powinien być złożony pod rozrządzeniami testamentowymi. Kolejnym wymogiem formalnym ważności testamentu holograficznego jest umieszczenie na nim daty.

2) testament notarialny - polega na złożeniu przez spadkodawcę oświadczenia ostatecznej woli przed notariuszem, po stwierdzeniu przez notariusza tożsamości spadkodawcy i ustaleniu, czy ten ma zdolność do dokonania takiej czynności, a także zwróceniu uwagi na to, czy spadkodawca ma wolę testowania i czy wolę tę oświadcza swobodnie i świadomie. Po oświadczeniu tej woli przez spadkodawcę notariusz winien sporządzić akt notarialny, odczytać go i upewnić się, że osoba biorąca udział w tej czynności rozumie znaczenie aktu oraz, że akt jest zgodny z jej wolą. Po odczytaniu zaś pod aktem notarialnym spadkodawca, a następnie notariusz powinni złożyć podpisy.

testament urzędowy (allograficzny) – sporządzany jest w ten sposób, że w obecności dwóch świadków spadkodawca oświadcza swą ostateczną wolę ustnie wobec tzw. osoby urzędowej (wójta, burmistrza, prezydenta miasta, starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego). Oświadczenie 1) spadkodawcy spisuje się w protokole z podaniem daty jego sporządzenia. Protokół odczytuje się spadkodawcy w obecności świadków. Następnie protokół powinien zostać podpisany.

Testament szczególny może przybrać następujący formy:

- ustny - musi wystąpić co najmniej jedna szczególna okoliczność: obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Spadkodawca ustnie oświadcza swoją ostateczną wolę w obecności trzech świadków. Treść testamentu ustnego jest stwierdzana albo przez sporządzenie pisma stwierdzającego treść takiego testamentu, albo przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem.

- Iodróżny – może zostać sporządzony w czasie podróżowania polskim statkiem morskim lub powietrznym, nie muszą wystąpić żadne inne szczególne okoliczności, jak np.: obawa katastrofy, czy rychłej śmierci. Testator oświadcza swoją wolę dowódcy statku lub jego zastępcy w obecności dwóch świadków, a dowódca statku lub jego zastępca spisuje tę wolę testatora, podając datę jej spisania, pismo to w obecności świadków odczyta spadkodawcy, po czym pismo to podpiszą spadkodawca, świadkowie oraz dowódca statku lub jego zastępca
- wojskowy – jest to testament ustnym i może zostać sporządzony jedynie w czasie mobilizacji, wojny lub przebywania w niewoli.

Ważność testamentu szczególnego (ustny, podróżny, wojskowy) trwa nie dłużej niż 6 miesięcy od ustania okoliczności, które uzasadniały sporządzenie tego testamentu szczególnego i nie pozwalały na zachowanie zwykłej formy testamentu. Jeżeli więc upłynie 6 miesięcy od okoliczności uzasadniającej sporządzenie testamentu szczególnego, np. od zakończenia podróży na polskim statku powietrznym, a spadkodawca będzie jeszcze żył, wówczas sporządzony przez niego akt ostatniej woli traci moc prawną, co należy rozumieć należy tak, jakby testament nie został sporządzony, a żadne z zawartych w nim rozrządzeń nie wywoływało skutków prawnych.

Testament może zawierać m. in. zapis zwykły, zapis windykacyjny, polecenie czy wydziedziczenie. Zapisem zwykłym jest zobowiązanie spadkobiercy ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby. Z chwilą śmierci spadkodawcy zapis zwykły powoduje powstanie wierzytelności na rzecz zapisobiercy i zobowiązania obciążonego zapisem. Przedmiotem zapisu zwykłego może być suma pieniężna, nieruchomości lub udział w nieruchomości.

Zapis windykacyjny

W testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego spadkodawca może postanowić, że oznaczona osoba nabywa przedmiot zapisu z chwilą otwarcia spadku.

Przedmiotem zapisu windykacyjnego może być:

- 1) rzecz oznaczona co do tożsamości;
- 2) zbywalne prawo majątkowe;
- 3) przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne;
- 4) ustanowienie na rzecz zapisobiercy użytkowania lub służebności;
- 5) ogół praw i obowiązków współnika spółki osobowej.

Zapis windykacyjny jest bezskuteczny, jeżeli w chwili otwarcia spadku przedmiot zapisu nie należy do spadkodawcy albo spadkodawca był zobowiązany do jego zbycia.

Zastrzeżenie warunku lub terminu uczynione przy ustanawianiu zapisu windykacyjnego uważa się za nieistniejące. Jeżeli jednak z treści testamentu lub z okoliczności wynika, że bez takiego zastrzeżenia zapis nie zostałby uczyniony, zapis windykacyjny jest nieważny. Zapis windykacyjny nieważny ze względu na zastrzeżenie warunku lub terminu wywołuje skutki zapisu zwykłego uczynionego pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu.

Nabycie przedmiotu zapisu windykacyjnego następuje z chwilą otwarcia spadku i nie jest uzależnione od dodatkowych przesłanek. Nabycie przedmiotu zapisu ma charakter tymczasowy, ponieważ zapisobiorca może w terminie 6 miesięcy od dowiedzenia się o tytule swojego powołania do zapisu odrzucić go lub przyjąć.

Przedmiot zapisu nie wchodzi w skład spadku dziedziczonego przez spadkobierców.

Polecenie jest rozrządzeniem testamentowym zobowiązującym spadkobiercę lub zapisobiercę do oznaczonego działania lub zaniechania. Polecenie może mieć charakter zarówno niemajątkowy, jak i majątkowy. Polecenie, w przeciwieństwie do zapisu, nie czyni nikogo wierzycielem. Nie ma więc osoby, której służyłoby roszczenia względem obciążonego poleceniem. Polecenie jednak jest obowiązkiem, który powinien być spełniony. Spełnienia tego obowiązku może żądać każdy ze spadkobierców, jak również wykonawca testamentu. Jeżeli polecenie ma na celu wyłącznie korzyści obciążonego poleceniem, to nie można żądać wykonania takiego polecenia.

Wydiedziczenie to pozbawienie prawa do zachowku. Spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku, jeżeli uprawniony do zachowku:

1) wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego - np. prowadzi naganny styl życia, czerpie korzyści z działalności przestępczej, jest osobą uzależnioną, zaniedbuje swoją rodzinę i przerzuca na spadkodawcę ciężar jej utrzymania. Zachowanie musi być uporczywe, a więc długotrwałe lub wielokrotne;

2) dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci - Kodeks cywilny nie zawiera definicji pojęcia "osoba najbliższa dla spadkodawcy"; decydować powinny więzi spadkodawcy z konkretną osobą. Prawomocny wyrok sądu karnego nie jest konieczny, popełnienie przestępstwa może być ustalane w postępowaniu cywilnym. Jednak jeśli sąd karny wydał prawomocny wyrok skazujący co do popełnienia przestępstwa, takie orzeczenie wiąże sąd w postępowaniu cywilnym;

3) uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych - np. uchyla się od obowiązku alimentacyjnego, od pomocy, troski, opieki potrzebnej ze względu na wiek, stan zdrowia czy inną trudną sytuację życiową, ale także zachowanie, które prowadzi do faktycznego zerwania kontaktów rodzinnych i ustania więzi uczuciowej, normalnej w stosunkach rodzinnych. Chodzi tu więc również o wszczynanie ciągłych awantur, kierowanie pod adresem spadkodawcy nieuzasadnionych i krzywdzących zarzutów, wyrzucenie go z domu, brak udziału w jego życiu choćby poprzez wizyty w jego miejscu zamieszkania czy okazywanie zainteresowania jego sprawami. Wskazane zachowanie musi nosić cechy uporczywości, czyli musi być długotrwałe czy wielokrotne.

Więcej informacji na stronie: www.poradyprawne-aurus.pl

Informator został przygotowany w ramach realizacji przez Fundację TAURUS zadania publicznego w zakresie prowadzenia nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, bezpłatnej mediacji oraz edukacji prawnej w Poznaniu w 2023r.

Zadanie publiczne jest finansowane ze środków budżetowych Miasta Poznania.

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

POZnań*